

УДК 347.65/.68

В.Р. Любінецька

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
СПАДКУВАННЯ ЗА КОРДОНОМ**

У статті розглянуто питання щодо особливостей правового регулювання спадкування за кордоном.

Ключові слова: *спадкодавець, спадкоємець, спадкове майно.*

В статье рассмотрены вопросы относительно особенностей правового регулирования наследства за рубежом.

Ключевые слова: *наследодатель, наследник, наследуемое имущество.*

This article consider the question on the law regulation peculiarities of the inheritance in foreign countries.

Key words: *testator, heritor, estate.*

У сучасному спадковому праві країн Західної та Східної Європи збереглися відгуки відношення римських юристів до спадкування одним із подружжя, що пережив спадкодавця: так, у першу чергу – чоловік або дружина спадкодавця. Така система спадкування існує в Угорщині, і передбачає можливість спадкування для чоловіка або дружини спадкодавця при наявності зареєстрованого шлюбу та відсутності дітей, онуків та правнуків спадкодавця.

У всіх країнах наявна помітна спроба розібратись у кровних лініях особи і визначити пріорететніші з них та при цьому охопити їх усі.

Загальним правилом віднесення до першої черги спадкоємців є закріплення за дітьми та їх нащадками у випадках смерті прямих спадкоємців першочергового права спадкоємства. При цьому усиновлені користуються тими ж правами дітей без будь-яких обмежень.

Однак, неможливо запозичувати з іноземного законодавства неприйнятий для нашої правової системи досвід стосовно позашлюбних дітей, що пропонується зробити деякими українськими вченими. Тобто, висвітлення питання про позашлюбних дітей, як це зроблено в правовій системі Німеччини, є неприпустимим для традицій українського народу, згідно яких давно не провадиться межа між дітьми, що народилися в шлюбі або поза ним. Ця гілка генеалогічного дерева отримала назву низхідної лінії. Батьки, дідуся та прадіди складають лінію родичів по висхідній лінії.

Крім того, у законодавствах більшості країн передбачається право у відповідній черзі надавати родичам, що складають бокові гілки

генеалогічного дерева до шостого ступеня включно. При цьому існують деякі розбіжності в регламентації спадкових прав в окремих країнах. Особливе місце спадкоємця в країнах Європи займає держава як останній спадкоємець за законом.

Так, згідно з Цивільним укладенням Німеччини категорії спадкоємців і черговість їхнього закликання до спадкування встановлюються за парантелами, а кількість парантел не обмежується законом. Спадкоємці розподіляються законом за парантелами в такий спосіб:

- Перша парантела - родичі спадкодавця по низхідній лінії;
- Друга парантела - батьки спадкодавця та їхні низхідні родичі;
- Третя парантела - дід і бабка спадкодавця і їхні низхідні родичі. Якщо в живих немає ні бабки, ні діда, те успадковують низхідні родичі померлого. Якщо останні відсутні, то частка померлого переходить до спадкоємця, що пережив, (бабі або діду), а у випадку його смерті - до його низхідних родичів;
- Четверта парантела - прадіди, прабаби спадкодавця й їхні низхідні родичі;
- П'ята і наступні парантели - прапрадіди і прапрабаби спадкодавця й їхні низхідні родичі.

Кожна парантела закликається до спадкування лише при відсутності родичів попередньої парантели.

У законодавствах усіх зазначених вище країн, як і в Україні, передбачається можливість позбавлення спадкоємців права на спадкування в разі їхньої недостойної поведінки, які отримали в юридичній літературі відповідну назву "недостойні спадкоємці". Алі по відношенню до статті 1224 Цивільного кодексу України законодавство зарубіжних країн передбачає також інші підстави визнання спадкоємців такими, а саме:

- За законодавством Болгарії, Німеччини, Іспанії - особа, що насильством змусила спадкодавця змінити або скасувати заповіт, знищила, сховала або змінила його;

- За законодавством Іспанії - батьки, що кинули своїх дітей або змушують своїх дочок займатися проституцією; особи, що безпідставно звинуватили спадкодавця у вчиненні злочину, за який він був засуджений до каторжних робіт або довічного ув'язнення; спадкоємці, які, знаючи про насильницьку смерть спадкодавця, не заявили про неї органам слідства протягом місяця з дня смерті спадкодавця. Ця заборона успадковувати припиняє діяти, якщо за законом відсутні підстави

до карного переслідування.

Стосовно правових наслідків визнання особи недостойним спадкоємцем, то в більшості країн ця обставина не позбавляє права спадкування нащадків такої особи.

Так, за французьким законодавством передбачається, що недостойний спадкоємець зобов'язується повернути все майно та доходи від нього з моменту відкриття спадщини. Але діти недостойного спадкоємця закликаються до спадкоємства за особистими якостями, а не за правом представлення і не позбавляються права спадкоємства за провинною батька. За законодавством Італії недостойний спадкоємець виключається із числа спадкоємців як такий, що не дожив до відкриття спадщини.

За законодавством Чехії недостойний спадкоємець може спадкувати, якщо спадкодавець простив його провину.

Становить інтерес також питання розподілу спадщини між спадкоємцями, оскільки не в усіх країнах це питання вирішується однаково.

За законодавством Німеччини один із подружжя, що пережив спадкодавця, не включається в жодну з парантел. Він успадковує поряд із родичами, що входять до складу трьох парантел. Якщо один із подружжя, що пережив спадкодавця, закликається до спадкування разом із першою парантелюю, то він має право на 1/4 спадщини; із другою та третьою парантелюю - на 1/2 частки спадщини, що припадає на спадкоємців (бабку і діда спадкодавця).

При відсутності родичів, що входять до перших трьох парантел, така особа успадковує все майно.

Інтересною є юридична практика Болгарії. Згідно з Законом про спадкування спадкове майно підлягає поділу між особами, що закликаються в якості спадкоємців у такому порядку: діти успадковують у рівних частках. Чоловік одержує частку спадкового майна нарівні з дітьми. Якщо в спадкодавця немає дітей, то до спадкування закликаються його батьки (при їх відсутності - дід і бабуся, інші висхідні родичі).

У цьому випадку чоловік, що пережив, одержить половину спадкового майна, якщо до моменту смерті спадкодавця подружжя перебувало в зареєстрованому шлюбі менше 10 років, і 2/3 спадкового майна, якщо вони були одружені більше 10 років. Таке правило діє при спадкуванні чоловіком разом із братами і сестрами померлого.

Тобто, при певних труднощах, які, безумовно, виникнуть при

розгляді кожної конкретної правової ситуації, відхід від рівних часток зумовлюється об'єктивними перевагами, які повинні враховувати ступінь родинних або сімейних зв'язків. Однак, звичайні підрахунки родинних зв'язків не завжди адекватні дійсним відносинам у сім'ях і вони не зовсім відповідають реальним юридичним нормам.

Суттєвий вплив на право спадкування тим із подружжя, що пережив іншого, передбачений у законодавстві Болгарії. Так, критерієм часу для визначення спадкової частки встановлений строк у десять років. При цьому, положення про тривалість перебування в шлюбі для визначення частки майна особи, що пережила спадкодавця, вважається такою, що відповідає характеру і змісту спадкових і сімейних правовідносин [1, 291].

Так, тривале перебування в шлюбі може характеризуватися за допомогою трансформації аліментних обов'язків кожного із подружжя по відношенню один до одного і свідчить про більш стабільні та глибокі відносини із спадкодавцем, що повинно впливати на збільшення частки спадкового майна. Хоча цей аспект у юридичній літературі не висвітлювався і Цивільним кодексом України не передбачений, на мій погляд, він має враховуватись у законодавстві України.

Доцільно також право спадкоємства в того, хто пережив спадкодавця, зумовлювати мінімальним строком знаходження в шлюбі, а саме право спадкування таких осіб має виникати не раніш ніж через один рік після реєстрації шлюбу.

Цікавою є також особлива практика регулювання спадкових відносин за законодавством Квебеку (Канада), яка має суттєві відмінності від сучасної української системи права. За Цивільним кодексом Квебеку володіння спадковим майном, яке переходить до нього при спадкоємстві, здійснюється громадським піклувальником на строк у десять років після відкриття спадщини й у цей час майно не зміщується з державним майном.

На цей час спадкоємці мають право звернутися з позовом про визнання права спадкоємства. Тобто, у цьому випадку держава не тільки не привласнює спадкове майно, а й забезпечує його зберігання за спадкоємцями на строк до десяти років [1, 285].

Такі основні риси зарубіжного законодавства, безумовно необхідно вважати доцільним джерелом розвитку українського законодавства, присвяченого спадковому праву. Обґрунтоване застосування найбільш досконалих запозичених інститутів, що перевірені

часом і мають позитивні результати, завжди має переваги перед новітніми концепціями. Але необхідно враховувати і поважати при цьому традиції українського народу, зважаючи на його менталітет.

Крім того, при введенні нових норм до законодавства, необхідно стежити за їх відповідністю загальним принципам спадкового права, відсутністю суперечностей між нормами одного інституту та протиріч із законодавством взагалі.

Використана література:

Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право. Теорія і практика: Навчальний посібник. – К., 2002. – 496 с.

УДК 331.5:349.2

О.Б. Лисицина

ЗАЙНЯТІСТЬ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ

Стаття присвячена теоретичному дослідженню сутності поняття "вивільнення" робітників у контексті діючого законодавства України.

Ключові слова: *вивільнення робітників, припинення трудового договору, звільнення.*

Стаття посвящена теоретическому исследованию сущности понятия "высвобождения" рабочих в контексте действующего законодательства Украины.

Ключевые слова: *высвобождение рабочих, прекращение трудового договора, освобождение.*

The article is devoted to the theoretical research of the essence of the concept of "liberation" of workers in the context of the current legislation of Ukraine.

Key words: *liberation of workers, suspension of the employment contract, termination of the employment contract, dismissal.*

Становлення України як соціальної, правової, демократичної держави з соціально-орієнтованою ринковою економікою ставить перед країною певні завдання, які потребують свого вирішення. Одним з найбільш складних, якщо не найскладнішим завданням є забезпечення повної продуктивної зайнятості населення.

Сьогодні, як відомо, проблема зайнятості та безробіття в Україні стоїть доволі гостро. Так, за методологією Міжнародної організації праці (МОП) в першому кварталі 2010 р. рівень безробіття серед населення працездатного віку становив 9,8%, серед економічно актив-